

موضوع	بخشنامه شماره مب/ 1225 مورخ ۱۳۸۰/۱۱/۱۷؛ دستورالعمل نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی
-------	--

شماره: مب/ ۱۲۲۵
تاریخ ۱۳۸۰/۱۱/۱۷
«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید.

پیرو نامه شماره مب ۹۲۱ مورخ ۱۳۸۰/۸/۳۰ موضوع پیش نویس دستورالعمل نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی ضمن بررسی و مطالعه نظرات بانکها به پیوست دو روش قابل استفاده جهت حسابداری عملیات ارزی از ابتدای سال ۱۳۸۱ در مقطع یکسان سازی نرخ ارز ارسال می گردد.

در اجرای این بخشنامه بانکها مجاز به استفاده از یکی از دو روش مطابق با دستورالعمل ارائه شده پیوست خواهند بود. لازم است در بکارگیری هر یک از روشهای مورد نظر امکان دسترسی سریع به اطلاعات مربوط به وضعیت ارزی در مقاطع زمانی مورد نیاز جهت تصمیم گیری پیرامون مداخله در بازار بین بانکی و رعایت حد مجاز وضعیت باز ارزی دستورالعمل مربوطه متعاقبا ابلاغ خواهد گردید و همچنین اعمال حداکثر کنترلهای داخلی مورد ملاحظه قرار گیرد. خواهشمند است مقرر فرمایید اجرای این بخشنامه را به کلیه ادارات مربوطه ابلاغ نمایند. با توجه به مسائل فوق چنانچه بانکی بر اساس بافت سازمانی و مجموعه نرم افزاری خود روش دیگری را بعنوان روش اجرایی مدنظر دارد میتواند طرح خود را ارائه نماید تا پس از بررسیهای لازم نظر این مدیریت در خصوص طرح پیشنهادی اعلام گردد.

ضمنا بمنظور پاسخ به سئوالات احتمالی جلسه توجیهی با حضور نمایندگان آن بانک در تاریخی که متعاقبا با اطلاع خواهد رسید برگزار خواهد گردید. اص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم

۱۶۱۵-۱۶

بسمه تعالی

دستورالعمل نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی

بمنظور رعایت اصول حسابداری و ایجاد یکنواختی در نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی و همچنین فراهم سازی شرایط و امکانات لازم جهت اجرای طرح یکسان سازی نرخ ارز در سال ۱۳۸۱ خواهشمند است یکی از ۲ روش ذیل را دقیقاً مطالعه و مورد اجرا قرار دهند

روش اول

(۱) اصول اولیه در امر نظارت و اجرای عملیات حسابداری ارزی

اصول اولیه مهمی که در امر نظارت و اجرای عملیات حسابداری ارزی بایستی ملحوظ نظر قرار گیرد بشرح زیر میباشد

(۱۱) حسابهای ارزی تحت هیچ شرایطی نباید طرف حسابهای ریالی قرار گیرد.

(۱-۲) حسابهای ارزی یک نوع ارز لزوماً بایستی طرف حسابهای ارزی همان نوع ارز قرار گیرد. بدین ترتیب در مواقعی که ریال به ارز و ارز به ریال تبدیل و عملیات خرید و فروش انجام میشود حسابداری تحت عنوان حساب وضعیت ارزی با ماهیت ارزی طرف حساب ارز مورد نظر قرار گرفته و معادل ریالی آن در حساب دیگری با ماهیت ریالی تحت عنوان حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی، طرف حساب ریالی مربوط قرار خواهد گرفت.

(۳۱) حساب وضعیت ارزی تفاضل دارائیهها و بدهیهای ارزی بانک میباشد و حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی نشانگر ارزش ریالی وضعیت ارزی است که هر دو حساب مذکور بایستی به تفکیک اسعار مختلف در دفاتر معین ثبت و نگهداری شوند.

(۴۱) معادل ریالی حساب وضعیت ارزی به تفکیک اسعار مختلف بایستی در هر مقطع با مانده حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی برابر باشند.

(۵۱) مجموع مانده دارائیههای ارزی به ارز و ریال بایستی با مجموع مانده بدهی های ارزی به تفکیک اسعار مختلف با احتساب مانده حساب وضعیت ارزی در هر مقطع برابر و موازنه گردند.

(۲) ایجاد حساب های وضعیت ارزی، ارزش ریالی مبادلات ارزی و حساب مرکز به ارز

بطوریکه در فوق اشاره گردید تفاضل دارائیهها و بدهیهای ارزی نشانگر وضعیت ارزی بانک میباشد که لازمست بمنظور ایجاد موازنه حسابهای ارزی و دستیابی به میزان وضعیت ارزی بانک به اسعار مختلف حسابداری تحت عنوان حساب وضعیت ارزی در ردیف حسابهای ارزی بانک گشایش و معادل ریالی آن در حساب دیگری تحت عنوان حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی در ردیف حسابهای ریالی منعکس شود. ضمناً لازمست بمنظور حفظ توازن ارزی و رعایت اصول مندرج در بند ۱۱ نقل و انتقالات ارزی بین شعب ارزی و شعب ارزی با اداره مرکزی و بالعکس از طریق حساب مرکز به ارز صورت پذیرد. عملیات

تسویه و پایایی اسناد حسابداری حساب مرکز به ارز دقیقاً همانند عملیات تسویه و پایایی اسناد حساب مرکز به ریال خواهد بود با این تفاوت که برای هر یک از اسعار فهرست جداگانه ای به ارز و ریال بایستی تهیه شود. بمنظور تحقق اهداف مذکور لازمست در مقطع زمانی ابتدای سال ۱۳۸۱ تفاضل دارانی ها و بدهیهای ارزی بانک برای هر یک از اسعار بطور جداگانه شناسانی و در صورتیکه داراییهای ارزی بیشتر از بدهیهای ارزی باشد اسناد حسابداری زیر صادر و در دفاتر کل و معین ثبت گردد توجه خواهند داشت در این مورد مغایرت با بند ۱۱ این دستور العمل بلامانع است

بدهکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی با استفاده از کد

بستانکار حساب وضعیت ارزی

چنانچه داراییهای ارزی مربوط به هر یک از اسعار کمتر از بدهیهای ارزی همان نوع ارز باشد

بدهکار حساب وضعیت ارزی

بستانکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی با استفاده از کد

توجه بانکهایی که قبلاً از سرفصل حسابهای معاملات ارزی و ریالی عملیات ارزی استفاده نموده اند صرفاً به تغییر عناوین حسابها اقدام خواهند نمود.

در مقطع اجرای دستورالعمل علاوه بر ایجاد حسابهای فوق الذکر حسابداری تحت عنوان حساب مرکز به ارز با استفاده از کد ۳۱۱۲۲۰ در ردیف داراییهای ارزی و یا کد ۳۱۲۰۷۳۰ در ردیف بدهیهای ارزی (حسب مورد) بمنظور انجام نقل و انتقالات ارزی افتتاح خواهند نمود.

(۳) نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی

عملیات حسابداری ارزی در بانکها در ۴ گروه زیر صورت می گیرد:

۱۳ عملیات ارز به ارز

۲۳ عملیات ریال به ارز و ارز به ریال خرید و فروش ارز

نقل و انتقالات ارزی بین شعب داخل کشور و نقل و انتقالات ارزی فی مابین شعب ارزی با اداره مرکزی و بالعکس

مبادلات ارزی تبدیل یک نوع ارز به نوع دیگر

(۱۳) عملیات ارز به ارز

در این نوع عملیات یک حساب ارزی بدهکار و حساب ارزی دیگر با همان نوع و در همان واحد ارزی عمل کننده بستانکار شده و طرفین دارینها و بدهیهای ارزی به یک میزان کم و یا زیاد خواهد شد. موازنه ارزی حسابها در اینگونه عملیات کماکان برقرار بوده و تغییری در وضعیت ارزی بانک ایجاد نخواهد شد.

مثال با دریافت اسکناس دلار جهت واریز به حسابجاری ارزی دلاری مشتری ثبت سند حسابداری عبارت خواهد بود از

بدهکار حساب اسکناس و نقود بیگانه

بستانکار حسابجاری ارزی به دلار

(۲۳) عملیات ریال به ارز و ارز به ریال خرید و فروش ارز

در عملیات مذکور خرید یا فروش ارز صورت گرفته و وضعیت ارزی بانک تحت تاثیر قرار می گیرد (۱۲۳) عملیات خرید ارز

بدهکار اسکناس و نقود بیگانه یا حساب ارزی مشتری

بستانکار حساب وضعیت ارزی

بدهکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی

بستانکار حساب صندوق ر یا حساب ریالی مشتری

(۳-۲-۲) عملیات فروش ارز

بدهکار حساب وضعیت ارزی

بستانکار اسکناس و نقود بیگانه ر یا حساب ارزی مشتری

بدهکار حساب صندوق ر یا حساب ریالی مشتری

بستانکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی

(۳۳) عملیات حسابداری نقل و انتقالات ارزی بین شعب ارزی و شعب ارزی با اداره مرکزی و بالعکس

(۱۳۳) نقل و انتقالات ارزی از محل وجوه ارزی مشتریان

این قبیل نقل و انتقالات ارزی که از محل موجودی حسابهای ارزی یا وجوه ارزی تودیع مشتریان صورت می گیرد تغییری در وضعیت ارزی بانک بوجود نمی آورد و با بدهکار شدن یک حساب ارزی در یکی از شعب یا واحدهای ارزی حساب ارزی دیگری در یکی از شعب یا واحد ارزی دیگر بستانکار شده و نهایتاً دارانی ها و بدهیهای ارزی بانک به یک نسبت کم و زیاد خواهد شد. لیکن بلحاظ حفظ موازنه ارزی حسابها در شعب صادر کننده و گیرنده سند بطور جداگانه و رعایت ضوابط و اصول مورد اشاره در بند ۱ این دستور العمل لازمست نقل و انتقالات ارزی با صدور سند حسابداری بشرح ذیل از طریق حساب مرکز به ارز صورت پذیرد:

بدهکار اسکناس و نقود بیگانه ر یا حساب ارزی مشتری

بستانکار حساب مرکز به ارز با استفاده از کد ۳۱۱۲۲۰ یا ۳۱۲۰۷۳۰ (حسب مورد)

فهرست حساب مرکز به ارز بایستی به تفکیک اسعار مختلف تهیه و تنظیم گردد و علاوه بر مبلغ به ارز هم ارز ریالی اسناد تنظیمی نیز در فهرست مزبور درج شود نحوه تسویه و پایایی استاد صادره و وارده حساب مرکز به ارز در اداره مرکزی بانک دقیقاً همانند روش تسویه و پایایی اسناد در حساب مرکز بریال میباشد که قبلاً نیز بدان اشاره گردید.

۳۳ (۲) نقل و انتقالات ارزی از محل مبادله موجودی حسابهای ریالی مشتریان به ارز

اینگونه نقل و انتقالات که همزمان با انجام یک معامله فروش ارز صورت میگیرد عمده‌تاً مرتبط با صدور حواله های ارزی عهده شعب خارج از کشور یا بانکهای خارجی و واریز وجه اعتبارات اسنادی وارداتی گشایش یافته می باشد. در این نوع عملیات اسناد حسابداری زیر بابت فروش ارز صادر و همزمان ارز فروخته شده بمنظور ثبت در حساب اداره مرکزی و

تسویه اعلامیه بدهکار کارگزار پرداخت کننده از طریق حساب مرکز به ارز به اداره مرکزی ارسال می گردد
بدهکار حساب صندوق ر حسابجاری ریالی مشتری

بستانکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی

بدهکار حساب وضعیت ارزی

بستانکار حساب مرکز به ارز

(۴۳) عملیات حسابداری مبادلات ارزی تبدیل یک نوع ارز به نوع دیگر

در مبادلات ارزی بایستی ارز ارائه شده مشتری با نرخ خرید خریداری و ارز درخواستی وی به نرخ فروش فروخته شود بدین منظور معادل ریالی ارز خریداری شده باید به نرخ فروش ارز درخواستی مشتری تقسیم و میزان آن مشخص گردد. در این نوع عملیات نیز مانده حسابهای وضعیت ارزی و ارزش ریالی مبادلات ارزی ارزهای خریداری شده و فروخته شده تحت تاثیر قرار گرفته و اسناد حسابداری زیر صادر می گردد

مثال خرید ۵۰۰۰ مارک ارز موجود در حسابجاری ارزی مشتری با نرخ خرید هر مارک ۱۰۵۳ ریال جهت تبدیل به اسکناس دلار با نرخ فروش هر دلار ۱۷۵۵ ریال - نرخ ها فرضی است.

۵۰۰۰ مارک $\times$ ۱۰۵۳ - ۵۲۶۵۰۰۰ ریال

۵۰۰۰ مارک (۵۲۶۵۰۰۰ - ۱۰۵۳ $\times$ ۱۵۰۰۰)

بدهکار حساب وضعیت ارزی (دلار)

۳۰۰۰ دلار ۱۷۵۵ : ۵۲۶۵۰۰۰ ریال

بدهکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی (مارک ۵۲۶۵۰۰۰ ریال

بستانکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی (دلار ۵۲۶۵۰۰۰ ریال

(۴) احتساب سود و زیان ناشی از خرید و فروش ارز و تسعیر اقلام ارزی

با ایجاد حسابهای وضعیت ارزی و ارزش ریالی مبادلات ارزی موجودیهای ارزی متعلق به بانک برای هر یک از اسعار به همراه ارزش ریالی آن در مقاطع مختلف مشخص می گردد.

بدین ترتیب با سنجش مجدد ارزش ریالی وضعیت ارزی بانک در هر مقطع امکان شناسایی سود یا زیان ناشی از عملیات خرید و فروش ارز و تسعیر اقلام ارزی وجود خواهد داشت.

(۱۴) عملیات تسعیر اقلام دارانی به تفکیک اسعار مختلف در صورتیکه افزایش ارزش ریالی داشته باشد

بدین منظور لازمست جداولی بر حسب نوع ارز بطور جداگانه تنظیم و ضمن درج عناوین حسابها اقلام دارائیهای ارزی مانده حساب به ارز معادل ریالی قبل از تسعیر معادل ریالی بعد از تسعیر و نتیجه حاصل از تسعیر اقلام در آن منعکس شود در این رابطه اسناد حسابداری زیر صادر خواهد شد.

بدهکار حسابهای ارزی اقلام دارانی تنها بریال بمیزان تفاوت حاصل از تسعیر

بستانکار حساب وضعیت ارزی

بدهکار حساب ریالی مبادلات ارزی بمیزان تفاوت حاصل از تسعیر

بستانکار نتیجه معاملات و تعدیلات ارزی

(۲۴) عملیات تسعیر اقلام بدهی به تفکیک اسعار مختلف در صورتیکه افزایش ارزش ریالی داشته باشد

در این خصوص نیز بعد از تهیه و تنظیم جدول مورد نظر بشرح بند ۱-۴ اسناد حسابداری زیر صادر می شود

بدهکار حساب وضعیت ارزی تنها بریال بمیزان تفاوت حاصل از تسعیر

بستانکار حسابهای ارزی اقلام بدهی - تنها بریال

بدهکار نتیجه معاملات و تعدیلات ارزی

بستانکار حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی

اسناد حسابداری عملیات تسعیر اقلام دارائیه و بدهیهای ارزی به تفکیک اسعار مختلف در صورتیکه کاهش ارزش ریالی داشته باشد بالعکس موارد مندرج در بندهای ۱۴ و ۲۴ خواهد بود مانده حساب نتیجه معاملات و تعدیلات ارزی در پایان سال مالی به حساب سود و زیان منتقل می گردد.

ه توضیحات

(۱۵) حسابهای وضعیت ارزی و ارزش ریالی مبادلات ارزی جنبه اطلاعاتی داشته و لازمست قبل از تهیه و تنظیم تر از نامه بانک با توجه به مراتب فوق و توازن مانده حسابهای مذکور از درج مانده حسابهای فوق در ترازنامه بانک خودداری شود.

(۲۵) بمنظور استفاده بهینه از اطلاعات مربوط به مانده حساب وضعیت ارزی به اسعار مختلف هنگام انجام معاملات ارزی و دستیابی به مانده واقعی وضعیت ارزی بانک اصلح است بانکها با اتخاذ تدابیر لازم نسبت به حذف فاصله زمانی تاریخ انجام معاملات و تاریخ ثبت اسناد حسابداری مربوطه در دفاتر قانونی خصوصاً در مورد حسابهای بانک نزد شعب خارج و بانکهای خارجی اقدام نمایند.

روش دوم

۱ اصول اولیه در امر نظارت و اجرای عملیات ارزی

(۱۱) کلیه عملیات خرید و فروش ارز چه به صورت اسکناس و چه به صورت حواله و ... و تبدیل یک نوع ارز به ارز دیگر بنابه درخواست مشتری میبایست از طریق حسابهای مرکز به ارز و مرکز به ریال و به نیابت از اداره مرکزی انجام پذیرد.

(۲۱) وضعیت ارزی نشان دهنده تفاوت اسعار تشکیل دهنده دارائیه و بدهیهای ارزی بانک میباشد که باید به تفکیک اسعار مختلف فقط در دفاتر اداره مرکزی منعکس گردد.

(۳۱) با اجرای این دستورالعمل نتیجه حاصل از تسعیر حسابهای دارانی و بدهیهای ارزی در شعبه واحد ارزی همواره صفر خواهد بود.

(۴۱) با اجرای این دستورالعمل تهیه آمار دریافت و پرداختهای ارزی در شعب ارزی منتفی و فقط در ادارات مرکزی تهیه

خواهد شد.

۲- عملیات حسابداری معاملات ارزی

(۱۲) خرید اسکناس توسط شعبه واحد ارزی

بد اسکناس و نقود بیگانه

بس مرکز به ارز

بد حساب مرکز به ریال

بس صندوق ر جاری مشتری

انعکاس عملیات شعبه واحد ارزی در اداره مرکز

ید مرکز به ارز

بس مرکز به ریال

بس وضعیت ارزی

(۲۲) فروش اسکناس به مشتری

عملیات در شعبه واحد ارزی ریال

ریال

بد صندوق جاری ریالی مشتری ریالی

پس - مرکز به ریال ریال

بد مرکز به ارز ریال

پس اسکناس و نقود بیگانه

عملیات در اداره مرکزی ریال

بد مرکز به ریال ریال

پس مرکز به ارز

بد وضعیت ارزی ریال

(۳۲) پرداخت اسکناس به مشتری از محل حساب ارزی مشتری (۳۲) پرداخت اسکناس به مشتری از محل حساب ارزی

مشتری

بد حساب ارزی مشتری

بس اسکناس و نقود بیگانه ریال

ریال

(۴۲) دریافت اسکناس از مشتری جهت واریز به حساب ارزی مشتری در شعبه دیگر

عملیات در شعبه واحد ارزی مبداء

ید اسکناس و نقود بیگانه

بس مرکز به ارز

عملیات در شعبه واحد ارزی مقصد

بد حساب مرکز به ارز

بس حساب ارزی مشتری

(۵۲) صدور حواله ارزی از محل وجه نقد و یا حساب جاری ریالی مشتری شامل پرداخت وجه اعتبارات اسنادی و

حوالات دانشجویی و ...)

عملیات در شعبه ر واحد ارزی بد صندوق ر حساب جاری مشتری

بس حساب مرکز به ریال

عملیات در اداره مرکزی

بد مرکز به ریال

بس سپرده ارزی دیداری نزد بانکهای خارجی

بد وضعیت ارزی

(۶۲) پرداخت اسکناس از خزانه داری به شعبه واحد ارزی

عملیات در اداره مرکزی

بد مرکز به ارز

بس اسکناس و نقود بیگانه

عملیات در شعبه واحد ارزی

بد اسکناس و نقود بیگانه

بس مرکز به ارز

تبصره استفاده از سرفصل حساب وجوه ارزی در راه از زمان ارسال اسکناس از خزانه تا زمان رسیدن آن به شعبه طبق

روال معمول انجام خواهد شد.

(۷۲) پرداخت اسکناس به مشتری به موجب حواله وارده ارزی

بد حواله های عهده مایه ارز

بس اسکناس و نقود بیگانه

انتقال مانده حسابهای ارزی موجود در شعب واحدهای ارزی به حساب مرکز به ارز در ابتدای اجرای طرح

(۱۳) عملیات در شعب واحدهای ارزی

لیست مانده حسابهای ارزی تهیه و بعد از مطابقت با مانده های دفتر کل ما به التفاوت دارایی و بدهی هر ارز را به بدهکار یا بستانکار حساب مرکز به ارز همان نوع ارز منظور و متقابلاً معادل ریالی (مابه التفاوت معادل ریالی دارایی و بدهی ارز مربوطه از حساب مرکز به ریال تسویه خواهد گردید:

بد حساب مرکز به ارز

بس حساب مرکز به ریال

(۲۳) عملیات در اداره مرکزی

بد حساب مرکز به ریال

بس حساب مرکز به ارز

بد وضعیت ارزی

تسعیر حسابهای دارایی و بدهیهای ارزی در مقاطع زمانی تعیین شده در کلیه شعب واحدهای ارزی بانک میباید انجام پذیرد لیکن حاصل تسعیر در کلیه شعب واحدهای ارزی بجز اداره مرکزی بانک صفر خواهد شد.

ه ارزش ریالی وضعیت ارزی هر ارز برابر خواهد بود با ما به التفاوت معادل ریالی حسابهای ارزی همان ارز در دفاتر اداره مرکزی بانک

بمنظور استفاده بهینه از اطلاعات مربوط به مانده حساب وضعیت ارزی به اسعار مختلف هنگام انجام معاملات ارزی و دستیابی به مانده واقعی وضعیت ارزی بانک اصلح است بانکها با اتخاذ تدابیر لازم نسبت به حذف فاصله زمانی تاریخ انجام معاملات و تاریخ ثبت اسناد حسابداری مربوطه در دفاتر قانونی خصوصاً در مورد حسابهای بانک نزد شعب خارج و بانکهای خارجی اقدام نمایند.

<https://ravihesab.com>

موسسه آموزشی راوی حساب